

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی ریاست دیپارتمنت ارتباط و آگاهی از قانون اساسی

گزارش از نحوه تدویر سیمینار آگاهی از قانون اساسی تحت عنوان (قانون اساسی گرایي در صدمین سالروز استقلال افغانستان)

ترتیب کننده : لطف الله (رحیمی) متخصص دیپارتمنت ارتباط و آگاهی از قانون اساسی.

گیرنده : محترم محمد ضیاء " فرهمند " رئیس دیپارتمنت ارتباط و آگاهی از قانون اساسی.

تائید کننده : محترم داکتر عبدالرؤف " هروی " عضو کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی.

تاریخ تدویر : ۳۰ برج اسد سال ۱۳۹۸

ریاست دیپارتمنت ارتباط و آگاهی از قانون اساسی

خلاص گزارش سیمینار آگاهی دهی از قانون اساسی

سیمینار آگاهی دهی از قانون اساسی تحت عنوان (قانون اساسی گرایي در صدمین سالروز استقلال افغانستان)	عنوان برنامه
تالار ولسوالی پغمان ولایت کابل برای مدت یک روز.	موقعیت و مدت برنامه
<ul style="list-style-type: none"> • بلند بردن سطح آگاهی آمرین وکارمندان از مواد قانون اساسی • تفهیم درست مواد قانون اساسی وگسترش فهم آن در محیط کاری. 	اهداف برنامه:
فصل های قانون اساسی به شمول ماده های آن : <ul style="list-style-type: none"> • دولت • حقوق اساسی و وجایب اتباع • احکام عمومی • حکومت • اداره • قضاء 	محتوای برنامه :
۱۶۰ تن از رؤسا ، آمرین ، اعضای شورای علما ،اعضای شوراهای انکشافی،جامعه مدنی، جوانان	تعداد شاملین برنامه:
ریاست دیپارتمنت ارتباط و آگاهی از قانون اساسی، کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی.	
کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی.	تهیه کننده وجه مالی

الف : معرفی

ریاست دیپارتمنت ارتباط و آگاهی از قانون اساسی بر اساس پلان سالانه خویش همواره تلاش نموده است سیمینارهای آموزشی و آگاهی دهی را با کمترین امکانات و بیشترین مفیدیت دایر نماید. و سیمینارهای آموزشی و آگاهی دهی از قانون اساسی را با بهترین کیفیت و با بهره گیری از متخصص ترین افراد ذیربط برگزار نموده است .

سیمینار آگاهی دهی قانون اساسی افغانستان که به مدت یک روز در تالار ولسوالی پغمان ولایت کابل برگزار شد ،هدف از برگزاری این سیمینار آگاه سازی جوانان ، اقشار مختلف مردم و کارمندان ولسوالی پغمان از احکام و مواد مندرج در قانون اساسی افغانستان بوده است ، قانون اساسی بالاترین سند حقوقی در یک کشور بوده که به حیث قانون مادر نیز یاد میشود تمام قوانین ، طرز العمل ها و لویح افغانستان با بهره گیری از قانون اساسی تدوین شده و هیچ قانونی نمی تواند خلاف مواد مندرج قانون اساسی تصویب و به مرحله اجراء قرار گیرد، درک بهتر مواد قانون اساسی توسط موظفین خدمات عامه و تطبیق آن به هر شهروند افغانستان ضروری پنداشته میشود مخصوصا جوانان که ستون فقرات جامعه را تشکیل میدهند و کارکنان ادارات دولتی زیرا آنها به عنوان مجریان قانون عمل نموده و در برابر مردم پاسخگو میباشند.

این برنامه گام مثبتی برای آگاهی دهی کارمندان نهاد های مهم جامعه (بزرگان ، نخبگان ، علما، جوانان و کارمندان ولسوالی پغمان) مسئولین ولسوالی و کارکنان آن از این برنامه کمیسیون در راستای حمایت از قانون اساسی حمایت نموده و با استقبال گرمی از سوی ۱۵۰ تن اشتراک کننده این برنامه روبرو شده است.

ب : خلاصه برنامه :

سیمینار آگاهی دهی از قانون اساسی افغانستان به مدت یک روز برگزار گردیده در سه بخش توسط سه تن از مسئولین کمیسیون عضو کمیسیون و رئیس دیپارتمنت ارتباط و آگاهی از قانون اساسی ارائه گردیده. قانون اساسی افغانستان دارای دوازده فصل و ۱۶۲ ماده بوده و طی هر فصل خویش در مورد یکی از موضوعات اساسی که در یک حکومت مردم سالار ضرورت است الزامات کلی و عمومی را تسجیل نموده است .

در بخش اول سیمینار مطابق آجندا بعد از توزیع قرطاسیه و قانون اساسی سیمینار باتلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید توسط محترم حکمت الله ظهیر کارشناس دیپارتمنت وپخش سرود ملی کشور به ساعت ۹:۳۰ قبل ازظهر آغاز گردید .

سپس طبق آجندا محترم محمد موسی (رحمتی) ولسوال ولسوالی پغمان به هیئت کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی خوش آمدید گفته، از کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی برای اینکه ولسوالی پغمان را محل تدویر برنامه (آگاهی از قانون اساسی) انتخاب نمودند و شامل پلان کاری خویش دا شتند سپاس گذاری نمودند.

موصوف در صحبت هایشان ضمن اینکه قانون اساسی کشور را بهترین قانون به لحاظ متن و فحوا توصیف نمودند، قانون گرایی را در جامعه انسانی یک اصل غیر قابل انکار دانستنه قانون اساسی کشور را سند حقوقی مهم در حکومت داری و تحقق عدالت ، تمثیل دموکراسی و ضامن وحدت ملی در کشور توصیف نموده آنرا اساس نظام که بر محور آن نهاد های حکومتی ، ادارات وقوانین ارگانیک شکل میگیرد بیان نمودند.

محترم محمد موسی رحمتی در قسمتی از سخنان خویش اظهار نمودند. قانون اساسی یکی از افتخارات ماست و یک قانون اساسی مدرن و پاسخگوست ، این قانون اساسی نه تنها مطالبات اداری و دیپلوماتیک را تنظیم نموده است یک سند قابل افتخار ما مردم افغانستان در سطح ملی و بین المللی است .

قانون اساسی افغانستان و ارزش های مندرج در آن در تنظیم نظم اجتماعی نقش اساسی دارد، مقتضای قانون اساسی ما با در نظر داشت این مزیت های فراوان آن است که برنامه های لازم آموزشی و آگاهی دهی را بیشتر تقویت نموده و آنرا در سطح قرا و قصبات کشور داشته باشیم .

باید کمیسیون محترم مستقل نظارت برتطبيق قانون اساسی این برنامه ها را در سطح ولايات دایر نماید ، که بدون شک تدویر این گونه برنامه ها و سیمینار ها در کشور زمینه ها و بستر مناسب تطبيق قانون اساسی را در قبال خواهد داشت و زمینه ای خوبی برای ترویج قانون اساسی گرایي است چون مردم ما از ارزش های نوین و قابل افتخار این وثیقه ای ملی آگاهی لازم ندارند و لازم است که در این راستا مردم ما همکاری شوند.

بعد از آن مطابق آجندا محترم داکتر عبدالرؤوف "هروی" عضو کمیسیون مستقل نظارت بر تطبيق قانون اساسی، بعد از تشکری از همکاری های همه جانبه رهبری ولسوالی پغمان ولایت کابل و دست اندر کاران شان ، در برگزاری سیمینار آگاهی دهی از قانون اساسی ، صحبت های خویش را باتالوت آیاتی چند از کلام الله مجید آغاز نمودند . بحثی که ما در این برنامه خواهیم داشت همان موضوع قانون اساسی در پرتو شریعت اسلامی خواهد بود، قانون اساسی که یک وثیقه ملی است و این قانون اساسی که به مدت ۱۵ سال میشود که به تصویب رسیده است و توسط خود مردم افغانستان بررسی گردیده و از طرف نماینده گان ملت افغانستان درلویه جرگه به تصویب رسیده است . جای بسا افتخار است که صدمین سالروز تصویب قانون اساسی خویش را در جایی تجلیل میکنیم که طاق ظفر پغمان و محل تصویب اولین قانون اساسی افغانستان است ، در مجموع از سال ۱۳۰۳ به این طرف ما شاهد هشت قانون اساسی بودیم که به تصویب رسیده است و شما میتوانید همه ای این قوانین اساسی را که وزارت محترم عدلیه در یک مجموعه به چاپ رسانیده است به دست بیاورید.

محترم داکتر هروی در ادامه صحبت های شان ۱۰ دهم قانون اساسی دوره امانی صحبت همه جانبه داشتند که دین مردم افغانستان دین مقدس اسلام و مذهب آن مذهب منیف احناف است ، پس از این معلوم است دیگر ادیان در افغانستان تابع جزیه بوده و دارای علامات مخصوص بوده اند ، در زمان شاه امان الله خان بسیاری از قوانین در عرصه های مختلف جهت حل معضلات اجماعی وضع گردیده که به طور مثال نظام نامه در عرصه مطبوعات، آزادی بیان ، نظام نامه عروسی و ختنه سوری که همه بیانگر این است که به مردم ما بار اول شاهد وضع قوانین در جامعه بودند ، مراجع تقنین در این عصر هم شرع بوده و هم شورا.

بدون شک ما در تمام شئون جامعه به نظام ضرورت داریم نظام یک اصل در جامعه انسانی است و بدون نظام هر گز جامعه انسانی به کمال مطلوب نمیرسد که میتوانیم بگوییم که نسبت به بی نظام بودن همان نظام فاسد هم خوب است ودر سخنان خویش از ماده های اول، دوم ، سوم وهفدهم قانون اساسی که راجع به اسلامی بودند ودر رابطه به تعلیم وتربیه تذکر رفته است برای اشتراک کنندگان سیمینار تشریحات لازم ارایه نمودند . وهمچنان درقسمت از سخنان شان از مواد ۱۳۰- ۱۳۱ و ۱۴۹ قانون اساسی جهت آگاهی اشتراک کنندگان پرداخته که طرف توجه آنان قرار گرفت .

محترم داکتر هروی در ادامه صحبت های شان در مورد حقوق و وجایب اتباع که درفصل دوم قانون اساسی گنجانیده شده است که طویل ترین فصل قانون اساسی میباشد. وراجع به برائت الذمه و آزادی اتباع که درماده ۲۴ و ۲۵ قانون اساسی تذکر رفته است معلومات داده ودر ارتباط به نقش علما ، جوانان ، اهل معارف در حکومت داری ، و قانون گرایي تاکید نموده و آنها را مبلغین نظام و قانون اساسی توصیف کردند.

در پایان محترم داکتر عبدالرؤوف "هروی" با ابراز تشکر امتنان و دعای خیر و فلاح مردم افغانستان و دسترسی به قانون اساسی در تمام نقاط کشور به صحبت های خویش خاتمه دادند.

بعداً مطابق آجندا محترم محمد ضیاء"فرهمند" رئیس دیپارتمنت ارتباط وآگاهی ازقانون اساسی، درمقدمه قبل از بحث اصلی چنین بیان داشتند ، نخست اجازه دهید که سلام واحترامات خود را به حاضرین درتالار تقدیم نمایم . و جا دارد که به نماینده گی ازکمیسیون مستقل نظارت برتطبيق قانون اساسی از مقام ولسوالی پغمان و تمام دست اندرکاران شان ابراز تشکرو سپاس گذاری نمایم که زمینه برگزاری این سیمینار یک روزه را توسط تیم تخنیکی کمیسیون فراهم نموده اند .

موصوف درادامه موضوع قانون اساسی گرایي در افغانستان به بررسی گرفتند. تصویب نظام نامه ها در زمان شاه امان الله خان شروع شده ودرسال ۱۳۰۱ صاحب یک نظام قانون مند شدیم که دراین دوره نظام نامه ها منحیث قانون اساسی به تصویب رسید که

در پی آن در زمان نادرخان و ظاهر شاه شاهد قوانین اساسی پیشرفته بودیم. به همین ترتیب سال های بعدی قوانین اساسی وضع گردید و آخرین قانون اساسی ما که هم اکنون مریع الجرا میباشد قانون اساسی سال ۱۳۸۲ است که دارای مزایای فراوانی بوده که میتوان آنرا در سطح منطقه قانون اساسی برتر نامید.

ضمن سپاس و قدردانی از اشتراک فعال و همکاری اداره محترم در راستای تدویر برنامه قانون اساسی روی قانون اساسی گرای و مفهوم آن صحبت نموده و ارزش آنرا در جهان و افغانستان به بررسی گرفتند، در نخست تاریخ و علل و عوامل قانون اساسی گرای را در کشور های جهان مطرح نمودند که .

- ۱- یکی از عوامل قانون اساسی گرای کشور ها عبارت است از استقلال کشور ها بوده که آن کشور ها برای معرفی خویش در دنیا و حکومت داری خوب و مشروعیت نظام خویش به وضع و تصویب قانون اساسی پرداختند.
 - ۲- تجزیه کشورها و ایجاد کشور های جدید.
 - ۳- بعضاً قانون اساسی زمانی مطرح میگردد که نظام میخواهد مشروعیت داشته باشد و حقوق اساسی و وجایب اتباع رعایت و حمایت شده باشد به وضع قانون اساسی میپردازند. اما در افغانستان قانون اساسی گرای از یک قرن بدینسو تاریخ دارد که مبداء قانون اساسی گرای بدون شک مبارزات طاقت فرسایی را در کشور ما با خود داشته است به تحولی که بعد از وضع اولین قانون اساسی تحت عنوان نظام نامه دولت علیه افغانستان در قراء و قصبات افغانستان مردم نظام نامه را به یک دست و به دست دیگر قرانکریم را میگرفتند که آیا کدام یک بهتر است ، در حالیکه این گونه قیاس اصلاً مبتنی بر عقلانیت و درست نخواهد بود، چراکه سخن پروردگار با سخن بشر اصلاً مقایسه درست نیست ، باید خاطر نشان ساخت که قبل از وضع قوانین اساسی در دنیا نظام های شاهی و موروسی بوده است که حرف شاه قانون بوده، حکمش قضاء و اجراتش قوه اجرائیه ، اما در افغانستان اگر یک بار ملاحظه کنیم و به گذشته برگردیم که از زمان امان الله خان تا امروز چقدر قانون اساسی گرا بودیم و از این لحاظ در چه وضعیتی قرار داشتیم که متأسفانه بستر سازی مناسب برای قانون اساسی گرای و فرهنگ آن وجود نداشته است، این وضع تا امروز دوام و ادامه داشت و ثبات قانون اساسی گرای را نداشتیم ، بناءً سنک بنای قانون اساسی گرای در افغانستان بسیار ضعیف آغاز گردیده یعنی از یک طرف بستر سازی مناسب وجود نداشته ، دوم اینکه در کشور ما بیشتر از اینکه به قانون گرای توجه شود ملوک الطوائفی حاکم بوده که در این صورت در باب خودش قانون ، قاضی و مجری آن بوده است .
- محترم فرهمند در ادامه صحبت های شان در رابطه به قانون اساسی گرای روی ثبات قانون اساسی پرداختند که قانون اساسی گرای چه وقت شروع شد و چرا شروع شد.

اولین نکته مهم در قانون اساسی گرای دفاع از حقوق اساسی شهروندان در برابر قدرت مطلقه زمامدار بوده ، هر زمامداری که قدرت را بدست می گرفت در تاریخ باستان و بعد از آن جوامع بشری از یک وضعیت ناهنجاری ناشی از مطلقه شدن قدرت رنج می برد و هر زمامداری تلاش میکرد تا با زور و سر نیزه حکومت شان را به مردم تحمیل نمایند. و با اعمال وحشت و به دار آویختن انسانها مشروعیت کسب کنند. که برای محدود کردن قدرت مطلقه ای که به استبداد گرویده بود ، قانون اساسی به عنوان یک سند معتبر و ملی مهم بوده تا حد اقل حدود و اختیارات قدرت زمامدار را مشخص نماید.

موضوع دوم که در قانون اساسی گرای بیشتر مطرح است و خیلی از جنبش های مشروطه خواهی در جهان و افغانستان با پابندی به این روش ها مبارزه کردند ، جلوگیری از مطلقه شدن قدرت و تعدیل قدرت زمامدار است، چنانچه در تاریخ جوامع بشری و ملل مختلف وقتی مطالعه می کنیم می بینیم که شخص زمامدار بنام شاه یا سلطان یا هر عنوان دیگری خود هم مقنن است هم قاضی و هم مجری قانون وقتی این سه قدرت در وجود یک فرد تبارز کند، قدرت به استبداد بیشتر نزدیک میشود و رهبران مستبد و

خود کامه ظهور میکند. که برای تعدیل قدرت و سهیم شدن مردم در تصمیم گیری نیاز بود تا سند معتبر و مورد پذیرش عموم ، راه کاری برای تعدیل قدرت در نظر گرفته شود که آن جز قانون اساسی نمی تواند پاسخ گوی این معضل باشد.

هم چنان ترقی و انکشاف عمومی جامعه را هم نمی توان از نظر دور داشت و پیوند قانون اساسی با ترقی و انکشاف عمومی یک پیوند نا گسستنی و مهم است، چون ترقی و انکشاف جوامع بر مبنای ثبات و صلح در آن جامعه فراهم میگردد ، که قانون اساسی با روحیه عدالت و انصاف و انکشاف متوازن می تواند از یک طرف در وحدت و اتحاد و همدیگر پذیری در یک جامعه مؤثر باشد و از جایی هم راه را برای متری شدن و انکشاف بیشتر باز می نماید .

امروز جوامع پیشرفته و مدرن در سایه ای ثبات قانون اساسی شان بیشتر رشد نموده اند مانند ایالات متحده امریکا که بانیات ترین قانون اساسی را دارد و تا امروز همان هفت ماده اول که در اتحاد سیزده مستعمره آمریکا و استقلال آن مؤثر تمام شد و کشوری به عظمت ایالات متحده آمریکا را اساس گزاری کرد تا امروز به حالت خود باقی است اما از لحاظ ثبات قانون اساسی کشور خوبی نبودیم ، چنانچه طی ۹۸ سال گذشته ما هشت قانون اساسی داشتیم که هر کدام بر مبنای ایدئولوژی خاص زمامداران وقت شکل گرفته و هر حکومت بعدی که به قدرت رسیده اولین کارشان تغییر و تبدیل قانون اساسی کشور بوده است ، بدین اساس ارزش و اصول قانون اساسی هنوز هم در جامعه ما نهادینه نشده و باورمندی و اعتماد به قانون اساسی از یک گراف پایین برخوردار میباشد .

و در اخیر یک بار دیگر با اظهار تشکری از رهبری محترم ولسوالی پغمان ، علما، و همه ای اشتراک کنندگان که در برنامه حضور داشتند قدردانی نموده به صحبت های شان خاتمه دادند.

سپس مطابق آجندا به منظور ارائه پاسخ به اشتراک کننده گان وقت داده شد تا سوالات شان را مطرح و جوابات ارائه شود:

بعد از ارائه پرسش از جانب اشتراک کنندگان که آنها عبارت اند از :

۱- دوره حکومت وحدت ملی چه زمانی تکمیل میگردد؛

۲- تعارض میان مواد سوم و هفتم قانون اساسی وجود دارد یا خیر؛

۴- اگر از قانون اساسی یک تعریف داشته باشیم چگونه خواهد بود ؛

سپس به پرسش های اشتراک کننده گان توسط هیئت محترم رهبری کمیسیون جواب ارائه گردید.

بعد از صرف چای محترم محمد فاروق فاکر رئیس دیپارتمنت نظارت از اجراءات موسسات و ادارات دولتی روی روش های صیانت از قانون اساسی صحبت نموده ضمناً روی صلاحیت نظارت پارلمانی ، نظارت قوه قضائیه و نظارت قوه اجرائیه صحبت های همه جانبه نمودند ؛ موصوف در رابطه به روش های صیانت از قانون اساسی در جهان پرداخته : روش های صیانت از قانون اساسی در جهان بر حسب حقوق اساسی هر کشور متفاوت بوده اما معمولاً دو روش متداول در جهان وجود داشته است که یکی روش کنترل سیاسی است مانند شورای قانون اساسی فرانسه ، تاجکستان و افغانستان در زمان حکومت نجیب الله ، دوم روش کنترل قضایی که این روش در خانه خود به دو دسته تقسیم میگردد که یکی محاکم مشخص در راستای حمایت و حراست از قانون اساسی وجود دارد مانند محکمه قانون اساسی ترکیه و یکی هم اینکه احکام و ارزش های مندرج قانون اساسی توسط ستره محکمه صورت میگیرد مانند ایالات متحده امریکا.

موصوف در ادامه اظهار داشتند : برای توضیح مطلب باید گفت که انسان موجودی دویعدی است و زندگی او در دویعد فردی و اجتماعی تنظیم میشود . در بعد فردی ، انسان است و نیازهای شخصی او

وآرزوها، افکار، باورها، آرمان‌ها، حقوق و آزادی‌های فردی او، اما در بعد اجتماعی، روابط و مناسبات او با "دیگران" مطرح می‌شود. چون این روابط و مناسبات، بسیار متنوع و رنگارنگ است، بر حسب نوع روابط، گروه‌های مختلف اجتماعی ظهور می‌کنند مثلاً از رابطه فرد با اعضای فامیل، قبیله، قوم، ملیت، گروه‌های مختلف فامیل، قبیله‌ای، قومی و ملی ایجاد می‌شود. از رابطه او با بازار و اصناف، گروه‌های صنفی و اقتصادی پدید می‌آید. به همین ترتیب گروه‌های فرهنگی هنری، صنعتی، کارگری، کشاورزی، تجاری، علمی و سیاسی در عرصه‌های ملی و بین‌المللی. این گروه‌ها، نهادهای را در جامعه بوجود می‌آورند، اما همه این نهاد‌های کوچک و متنوع در بطن یک نهاد بزرگ‌تر بنام دولت هضم می‌شوند و در ساحه چتر بزرگ بنام حکومت رشد می‌یابند نظم و سامان پیدامی‌کنند، و به حرکت و فعالیت خود ادامه می‌دهند بنا بر این دولت در واقع تجلی بعد اجتماعی زندگی انسان و بسط حرکت‌های گروهی و جمعی او و حکومت هم سامان دهنده آن است. اگر این نهاد کلان یعنی دولت وجود نداشته باشد، زندگی اجتماعی انسان‌ها فلج و دچار هرج و مرج خواهد شد. قواعد و مقرراتی که به منظور تامین اهداف فوق وضع می‌گردد، همان چیزی است که امروز بنام قانون اساسی یاد می‌شود. بنابراین سه اصل (اجتماع) (حکومت) و (قانون) در واقع سه عنصر است که ریشه در هویت و شخصیت انسان دارد و هر سه عنصر مکمل هم دیگرند و هیچ کدام بدون دیگری نمی‌تواند زندگی انسان را سامان بدهد و سعادت او را تامین کند.

سپس مطابق آجندا محترم موی عبدالرحمان رئیس شورای علمای ولسوالی پغمان ضمن سپاس و قدر دانی از هیئت برگزارکننده سمینار قانون اساسی افغانستان را یک قانون مناسب، شرعی و مطابق موازین شریعت اسلام توصیف نموده، نگرانی خویش را از دور شدن مردم از احکام شریعت و قانون ابراز داشتند.

موصوف در ادامه ابراز داشتند که هرگاه مطابق احکام شریعت اسلامی و قوانین نافذ عمل کنیم انشالله که هیچ مشکلی در تمام بخش‌های زندگی ما نخواهد داشتیم، ضرورت قانون و نظام در جامعه اسلامی و انسانی یک امر بدیهی بوده و انکار از آن امکان ندارد، چرا که در طول تاریخ هر جامعه‌ای قوانین و مقررات داشته است. پس لازم است که هر کدام ما به سهم خویش در راستای قانون مند شدن جامعه ادا کنیم تا باشد جامعه ثبات داشته و قانون یکسان تطبیق شود.

سپس محترم میرویس سیرت مدیر عمومی حقوق ولسوالی پغمان سمینار برگزار شده را مثبت تلقی نموده و خواستار برگزاری چنین برنامه‌ها را در سطح قراو قصبات کشور شدند.

موصوف تصریح نمودند که ما تا هنوز شاهد برگزاری سمینار مشخص در رابطه به قانون اساسی تا حال نبودیم، امروز از برکت برگزاری این سمینار با ارزش ضمن اینکه یک یک جلد قانون اساسی دریافت نمودیم از مزیت‌های این سند معتبر نیز آگاهی حاصل شد و ما حد اقل آگاه شدیم که در راستای حمایت و حراست از قانون اساسی در افغانستان یک کمیسیون مستقلی دارای صلاحیت‌های مشخص وجود داشته است.

سرانجام سمینار متذکره بعد از صرف طعام چاشت به ساعت ۱:۰۰ بعد از ظهر پایان یافت

ج : روش آموزش

برنامه مذکور از طریق ابزار مختلف آموزشی به شمول لکچر ، سوال و جواب به شکل پرینتیشن تطبیق گردید.

- نتیجه ارزیابی مقدماتی و نهایی

ارزیابی مقدماتی	ارزیابی نهایی
مناسب	عالی ✓

- نتیجه حاصله از ارزیابی سیمینار توسط شاملین

نتیجه	مناسب	خوب	بسیار خوب	عالی	مجموعه
شاملین				✓	
فیصدی					

دست آوردهای این برنامه آموزشی

۱. ۱۶۰ تن رؤسا ، اعضای شورای علما ، زنان ، جوانان ، ملک های قریه جات و محاسن سفیدان با مواد قانون اساسی آشنا شدند؛
۲. شاملین با فصل های قانون اساسی آشنا شدند؛
۳. شاملین در مورد ماده های قانون اساسی بحث نمودند؛
۴. آشنایی کامل اشتراک کننده گان با موضوعات بحث شده و تعهد برای ترویج آن در ساحه کاری خویش.

پیامد ها و ملاحظات

- **محتویات تخنیکی و برنامه ای این برنامه آموزشی**
تمام محتویات تخنیکی این برنامه آموزشی بطور درست توسط ریاست دیپارتمنت ارتباط و آگاهی از قانون اساسی تهیه گردیده بود که توسط شاملین قدردانی گردید.
- **موقعیت تدویر برنامه**
برنامه آگاهی دهی قانون اساسی در تالار ولسوالی پغمان ولایت کابل برای مدت یک روز تدویر گردید.
- **وجوه مالی برنامه**
هیچ نوع تخصیص مالی برای این برنامه داده نشده است آموزگاران به شکل افتخاری و رضا کارانه تدریس و همکاری نموده اند

د : پیشنهادات

۱. چاپ و نشر مواد آموزشی در تمام ادارات خدمات ملکی.
۲. تداوم سیمینار های آگاهی دهی در مورد قانون اساسی.
- ۳ - منیث یک مضمون مستقل در پوهنتون ها دولتی و خصوصی تدریس شود.
- ۴ - در سوالات امتحان کانکور گنجانیده شود.

